

Аспекти конкурентоздатності національних економік: уроки Давосу та ландшафт-2019

Блінов Андрій Валерійович

- **Головний експерт,
Департамент комунікацій НБУ,
координатор Експертної платформи**

Вересень 2019

1

Транслюємо інформацію з «надр» Національного банку

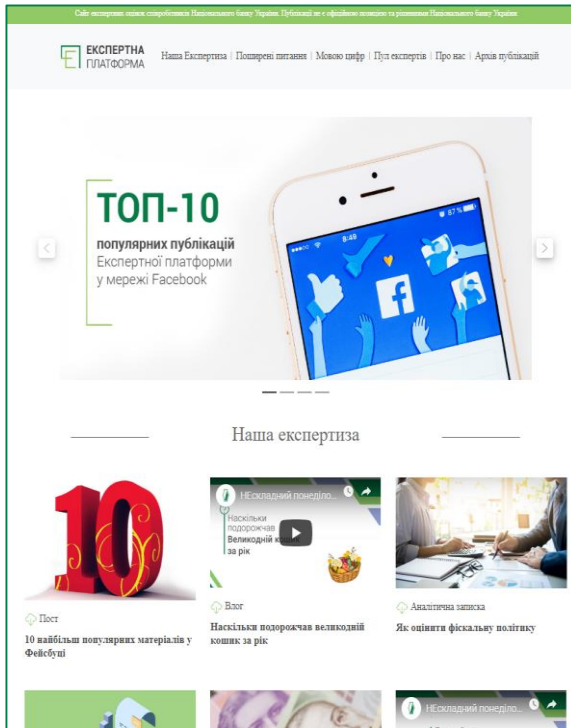

- **Це позаструктурне об'єднання співробітників НБУ — носіїв знань**
- *Експертна платформа НБУ (Centre of Excellence)* — горизонтальна платформа збирання, обміну та розповсюдження назовні досліджень, досвіду, теорій, унікальних практик НБУ, які становлять загальний інтерес громадськості

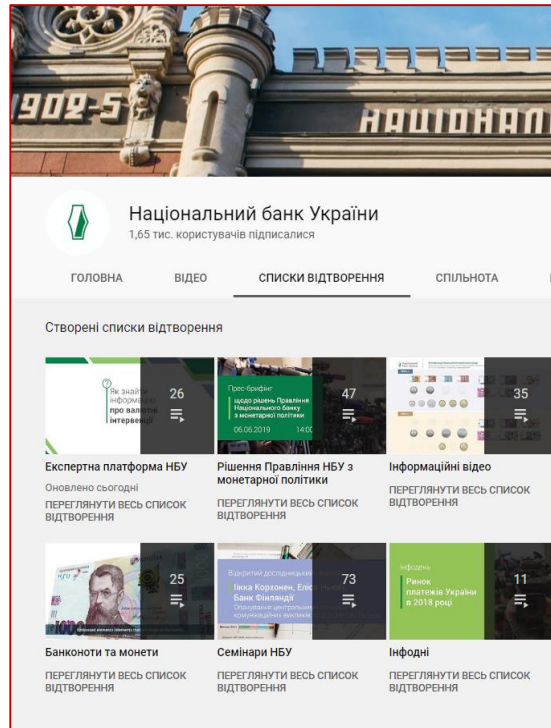
2

Наші інфоресурси

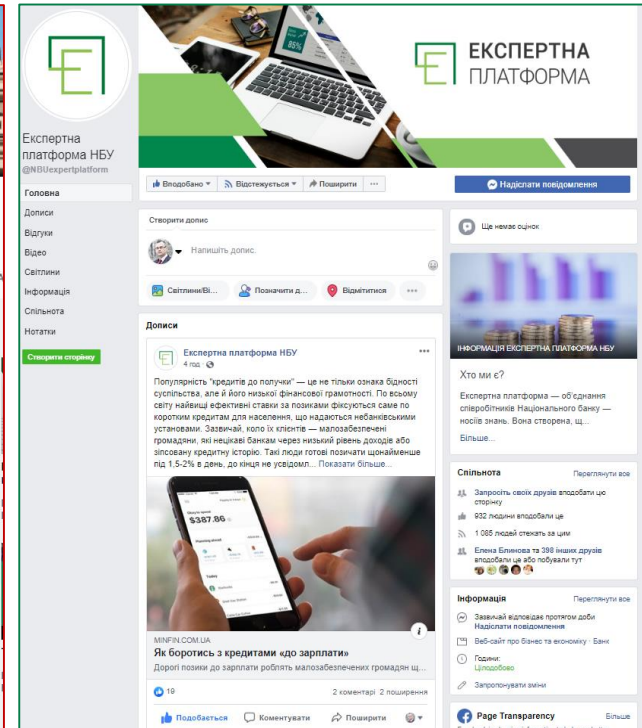
WWW

<https://expla.bank.gov.ua>

Youtube

<https://www.youtube.com/playlist?list=PLNPT0MUnKsQVK0jbT2UKhdbWlensja->

FB

<https://www.facebook.com/NBUexpertplatform>

3

Четверта промислова революція

- Головна тема Давосу-2019 — «Глобалізація 4.0: формування глобальної архітектури в епоху Четвертої промислової революції». Певною мірою — відлуння 2016 року.
- Вперше термін «*Industrie 4.0*» став відомим у квітні 2011 року, коли на Ганноверському ярмарку однойменна група виступила з ініціативою підвищення конкурентоздатності німецької економіки.

Означає розвиток і злиття автоматизованого виробництва, обміну даних і виробничих технологій в єдину саморегульовану систему, з якнайменшим або взагалі відсутнім втручанням людини у виробничий процес. Ланцюжок створення додаткової вартості передбачає використання кіберфізичних систем, Інтернету речей, Інтернету послуг, Розумних заводів.

Це та фаза промислової революції, яка характеризується злиттям технологій, що розмиває межі між фізичною, цифровою та біологічною сферами. Промисловість 4.0 дасть змогу збирати та аналізувати дані з різних машин, забезпечуючи швидкіші, ефективніші та гнучкіші процеси виробництва товарів вищої якості за зниженими цінами. Також вона викликала появу абсолютно нових бізнес-моделей, які сприятимуть радикально новим способам взаємодії в ланцюжку вартості.

- 1. Ейфорія глобалізації завершилась.** Існує сильний зустрічний тиск суспільств та держав на старі міжнародні інституції. Інституції для діалогу є, але не факт, що вони здатні забезпечити надійне порозуміння. Очевидний натяк на кризу Об'єднаних Націй та нову багатополлярність. Багато з сильних світу цього вважають за вихід протекціонізм.
- 2. Мало топ-політиків.** З лідерів країн «Великої сімки» форум в Давосі відвідали канцлер Німеччини Ангела Меркель, прем'єр-міністр Японії Сіндзо Абе і глава Ради міністрів Італії Джузеппе Конте. Згасання інтересу світових політиків до ВЕФу? Насправді таке періодично відбувається протягом всієї історії Давосу.
- 3. Необхідність змін у процесах навчання дітей.** Стало наслідком тема «Глобалізація 4.0». Учасники форуму наголошували на необхідності навчання всіх дітей (а не тільки обраних) інформатиці з наголосом на командну роботу та творчість; навчання завдяки іграм, які розвиватимуть навички критичного мислення та пошуку вирішення проблем; підтримку ініціативності студентів за межами навчальної програми.
- 4. Сорос назвав «смертельною небезпекою» можливість використання самонавчальних машин і штучного інтелекту в якості інструменту контролю з боку тоталітарної влади (акцент на Китай).**
Але в цілому думки експертів розділились:
  - треба встановлювати рамки та межі доступності особистих даних (у світі усього 9 мегакомпаній, які контролюють майбутнє штучного інтелекту), адже алгоритми починають самостійно вчитися;
  - водночас штучний інтелект конче потрібний для прогресу та розширення можливостей людини; будь-які жорсткі обмеження гальмують інновації, і все одно будуть обійдені.

- 5. Нові прогнози МВФ про світову економіку.** Уповільнення. 2019 рік: +3,5%; 2020 рік: +3,6%. За рік поліпшиться ситуація в Туреччині та Аргентині та не погіршиться у Китаї. Ціну нафти економісти Фонду бачать на рівні 60 доларів за барель. Лагард заявила, що про наближення масштабної світової кризи поки що не йдеться. Але порадила світовим лідерам «бути готовими, якщо сценарій уповільнення економіки матеріалізується».
- 6. Чотириденний робочий тиждень.** Пробна кулька в очікуванні реакції політиків та народних мас. Перейти на роботу лише в 4 з 7 днів тижня запропонували психолог Адам Грант (Уортонська школа бізнесу при Пенсильванському університеті, США) й економіст та історик Рутгер Брегман (Нідерланди). На їхню думку, при зниженні тривалості робочого часу люди можуть ефективніше зосереджувати увагу, а якість та креативність зростатиме. Грант і Брегман вважають, що це логічний процес у розвитку людства, як свого часу Генрі Форд зробив революцію у масовому виробництві, перевівши робітників з 60-годинного на 40-годинний робочий тиждень. Це надало їм значно більше часу на спілкування з родиною, саморозвиток та відпочинок.
- 7. Боротьба з пластиковою упаковкою.** На Давосі-2019 прозвучала статистика, що до 2050 року кількість пластику, викинутого на звалища, зросте до 12 мільярдів метричних тон у разі, якщо людство не зменшить його використання. Вчені наполегливо працюють над дослідженнями щодо упаковки нового типу, яка по суті є біорозчинним пластиком. Найбільші 25 виробників (серед них — Procter&Gamble, Nestle, PepsiCo, Mondelez, Danone, Unilever) заявили, що планують пакувати свою продукцію виключно у багаторазову упаковку. Виробники разом розвиватимуть інтернет-платформу Loop. Товари на сайті будуть продаватись в упаковці, яку можна очищувати та використовувати знову. Хочеш упаковку — внеси чималу гарантійну заставу. Її повернуть назад, коли користувач поверне упаковку.

Еволюція терміну «конкуренція»

Адам Сміт. «Дослідження про природу та причини багатства народів».

Конкуренція — внутрішня ознака людини, властива йому по натурі, яка природнім чином проявляється в поведінці людей, які прагнуть до суперництва. Умови:

- конкуренти повинні діяти незалежно, не у змові;
- число конкурентів, потенційних або наявних, повинно бути достатнім, аби виключити екстраординарні доходи;
- економічні одиниці повинні мати прийнятне знання про ринкові можливості;
- повинна бути свобода від соціальних обмежень, аби діяти відповідно цьому знанню;
- необхідно достатньо часу, аби напрям та обсяг потоку ресурсів стали відповідати бажанню власників.

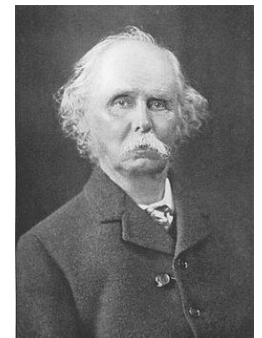
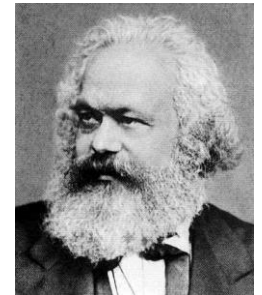
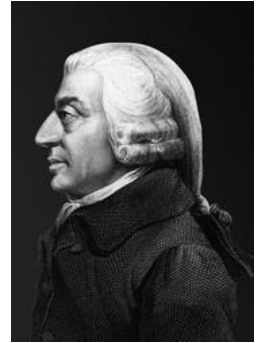
Модель конкурентного обміну. Вільям Джевонс (доопр. Френсісом Еджуортом).

Досконала конкуренція відповідає 5 необхідним умовам:

- наявність невизначено великого числа учасників з обох боків ринку;
- повна відсутність якихось обмежень користолюбної поведінки;
- повна ділимість (кратність) товарів, що продаються учасниками ринку;
- відсутність бар'єрів для входу та виходу з ринку;
- висока мобільність факторів виробництва.

Карл Маркс. Визначав конкуренцію як боротьбу між підприємцями за найвигідніші умови вкладення капіталу.

Альфред Маршалл. «Змагання однієї людини з іншою, особливо при продажу чи купівлі чогось».

Школи конкурентоздатності

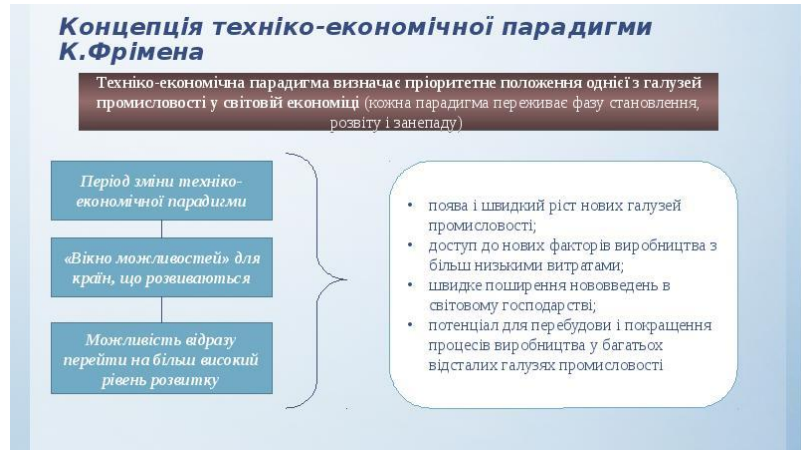
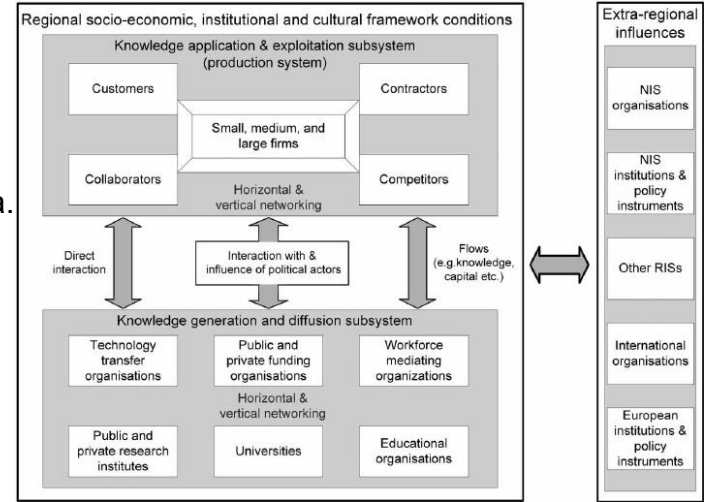

Американська. Концепція національних конкурентних переваг Майкла Портера

Радянська. Школа територіально-виробничих комплексів, спланованих економічних кластерів (зонування)

Скандинавська. Концепція економіки навчання Лундвалья–Йонсона. Навчання — головний процес, необхідний для покращення конкурентоздатності малої держави. Національна система інновацій: у вузькому сенсі — вся система організацій та інститутів, включених в процес пошуку та винахідництва.

Концепція регіону навчання Асхайма-Ісаксона

Британська. Еклектична ОЛІ-парадигма Джона Даннінга, Концепція техноекономічної парадигми Крістофера Фрімена

8

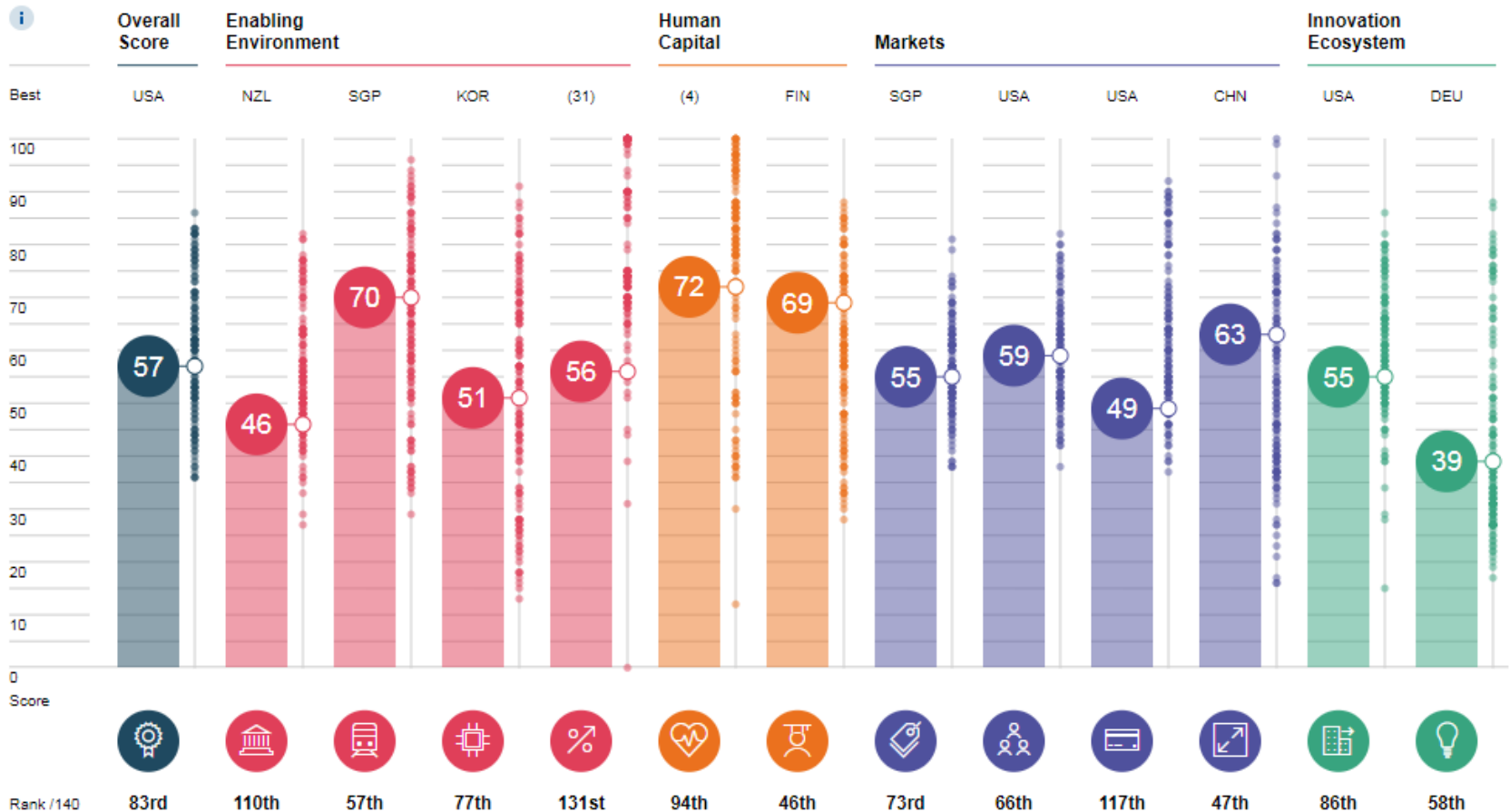
Україна – 83-тя у глобальному індексі конкурентоздатності

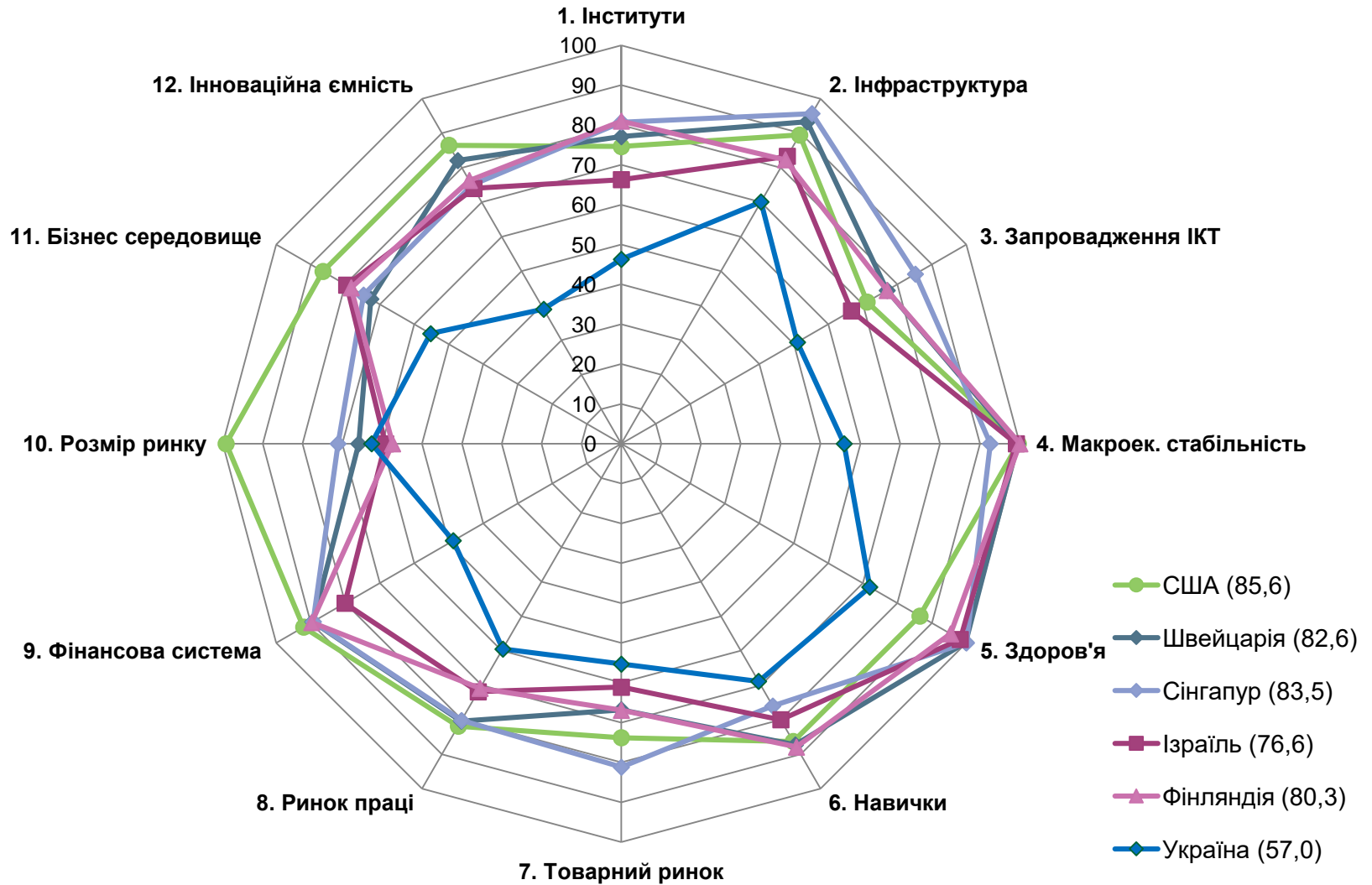

The Global Competitiveness Report 2018

Performance Overview 2018

The Global Competitiveness Report 2018

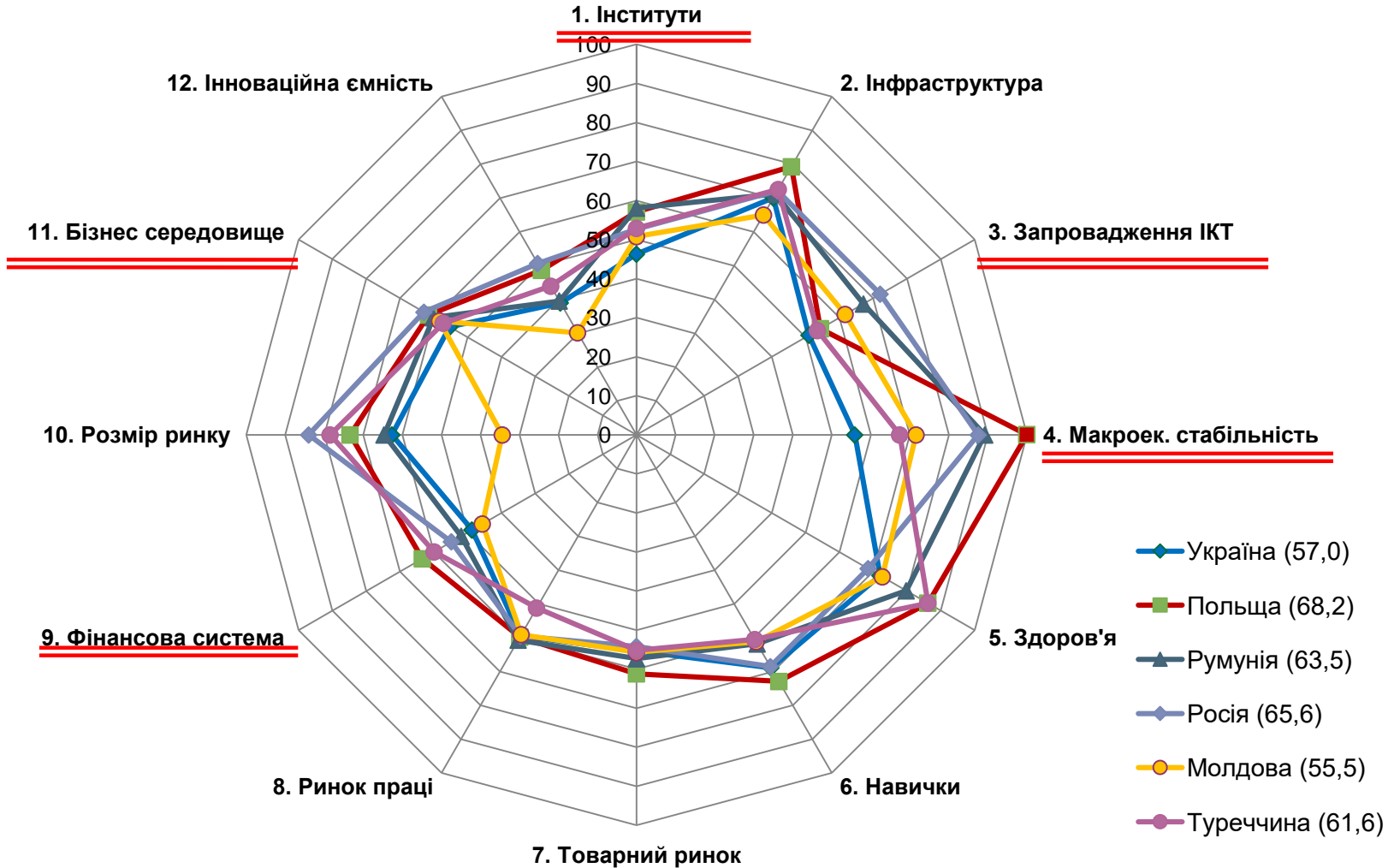

10

ІГК-2018: порівняння з сусідами

11

Інститути: війна, оргзлочинність, слабкий соціальний капітал, залежність судів та викривлення права

  1st pillar: Institutions 0–100	-	46.3	↑	110	New Zealand ^
 Security 0–100	-	63.0	↑	115	Finland ^
 Organized crime 1–7 (best)	4.0	50.4	↑	111	Finland
 Homicide rate per 100,000 pop.	6.3	80.2	=	99	Multiple (9)
 Terrorism incidence 0 (very high) -100 (no incidence)	75.9	75.9	↑	131	Multiple (24)
 Reliability of police services 1–7 (best)	3.7	45.4	↑	97	Finland
 Social capital 0–100	-	45.5	↑	110	Australia ^
 Social capital 0–100 (best)	45.5	45.5	↑	107	Australia
 Checks and balances 0–100	-	47.2	↑	95	Finland ^
 Budget transparency 0-100 (best)	61.5	61.5	=	49	Multiple (2)
 Judicial independence 1–7 (best)	2.7	29.1	↑	117	Finland
 Efficiency of legal framework in challenging regulations 1–7 (best)	2.8	29.2	↑	107	Finland
 Freedom of the press 0–100 (worst)	31.2	68.8	↑	82	Norway

12

Інститути-2: короткострокове планування, корупція, незахист прав власності, несучасні стандарти обліку та аудиту

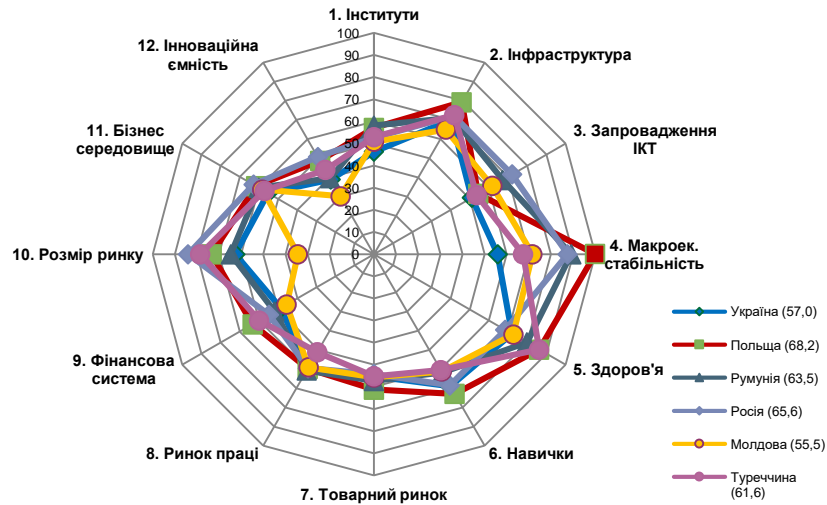
	1st pillar: Institutions 0–100	-	46.3 ↑	110	New Zealand ^
	Public-sector performance 0–100	-	44.0 ↑	89	Singapore ^
	Burden of government regulation 1–7 (best)	3.4	40.7 ↑	67	Singapore
	Efficiency of legal framework in settling disputes 1–7 (best)	3.0	33.7 ↑	103	Singapore
	E-Participation 0–1 (best)	0.69	68.5 ↓	72	Multiple (3)
	Future orientation of government 1–7 (best)	3.0	33.0 ↑	115	Singapore ^
	Government ensuring policy stability 1–7 (best)	2.8	n/a	126	Singapore
	Government's responsiveness to change 1–7 (best)	3.0	n/a	100	Singapore
	Legal framework's adaptability to digital business models 1–7 (best)	3.3	n/a	89	United States
	Government long-term vision 1–7 (best)	2.8	n/a	114	Singapore
	Transparency 0–100	-	30.0 ↑	109	New Zealand ^
	Incidence of corruption 0–100 (best)	30.0	30.0 ↑	109	New Zealand
	Property rights 0–100	-	42.3 ↑	108	Singapore ^
	Property rights 1–7 (best)	3.3	38.7 ↑	129	Finland
	Intellectual property protection 1–7 (best)	3.4	39.9 ↑	114	Finland
	Quality of land administration 0–30 (best)	14.5	48.3 =	74	Singapore
	Corporate governance 0–100	-	51.9 ↑	98	Singapore ^
	Strength of auditing and accounting standards 1–7 (best)	3.7	45.7 ↑	120	Finland
	Conflict of interest regulation 0–10 (best)	5.0	50.0 ↑	95	Multiple (2)
	Shareholder governance 0–10 (best)	6.0	60.0 =	56	Kazakhstan

13

ІКТ: потреба в поширенні мобільного інтернету

  3rd pillar: ICT adoption 0–100	-	51.0 ↑	77	Korea, Rep. ^
 Mobile-cellular telephone subscriptions per 100 pop.	133.5	100.0 =	33	Multiple (68)
 Mobile-broadband subscriptions per 100 pop.	41.7	n/a	105	United Arab Emirates
 Fixed-broadband Internet subscriptions per 100 pop.	12.6	25.1 ↑	66	Switzerland
 Fibre internet subscriptions per 100 pop.	4.3	n/a	38	Korea, Rep.
 Internet users % of adult population	53.0	53.0 ↑	83	Iceland

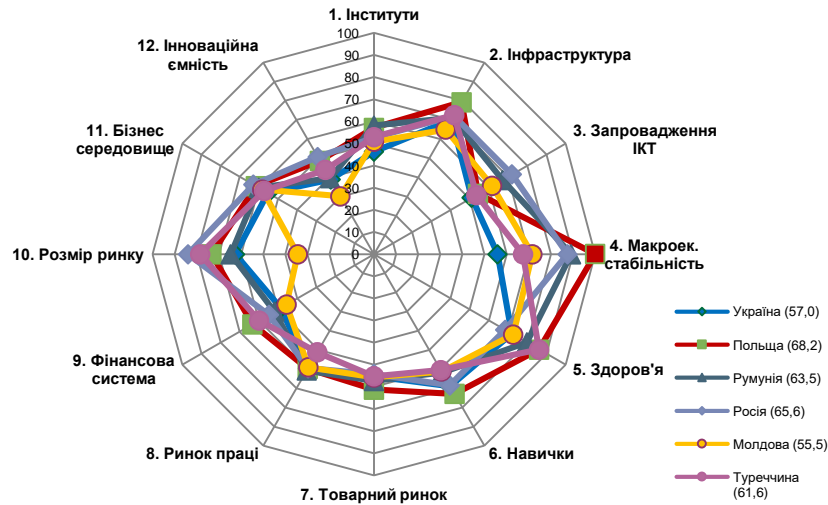

14

Макро: високі інфляція й борг

	4th pillar: Macroeconomic stability 0–100	-	55.9 ↑	131	Multiple (31) ^
	Inflation %	14.2	71.7 ↑	130	Multiple (74)
	Debt dynamics 0–100 (best)	40.0	40.0 =	113	Multiple (36)

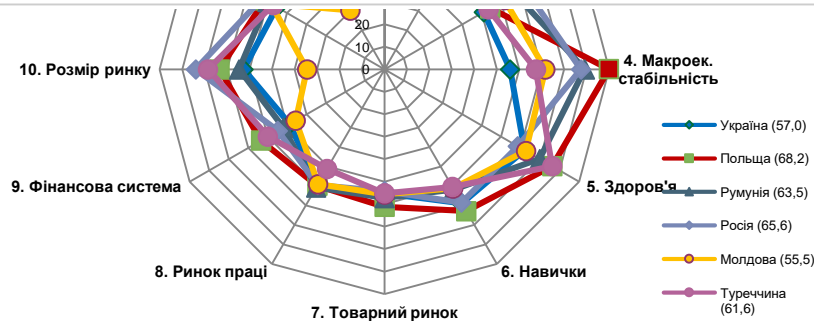

15

Фінансова система: низькі фондування МСБ, страхування життя, фінансова стабільність, висока частка NPL

9th pillar: Financial system 0–100	-	48.7 ↑	117	United States ^
Depth 0–100	-	34.4 ↑	75	United States
Domestic credit to private sector % GDP	59.7	62.9 ↓	56	Multiple (29)
Financing of SMEs 1–7 (best)	3.1	34.9 ↑	118	United States
Venture capital availability 1–7 (best)	2.7	28.1 ↑	92	United States
Market capitalization % GDP	20.3	20.3 =	77	Multiple (12)
Insurance premium volume to GDP	1.5	25.7 =	76	Multiple (16) ^
Non-life insurance premiums volume to GDP	1.4	n/a	44	Korea, Rep.
Life insurance premiums volume to GDP	0.1	n/a	105	Taiwan, China
Stability 0–100	-	66.5 ↑	138	Finland
Soundness of banks 1–7 (best)	2.8	30.0 ↑	135	Finland
Non-performing loans % of gross total loans	30.5	39.5 ↓	136	Multiple (2)
Credit gap %	-30.1	100.0 =	1	Multiple (97)
Banks' regulatory capital ratio % of total risk-weighted assets	15.4	96.8 =	84	Multiple (72)

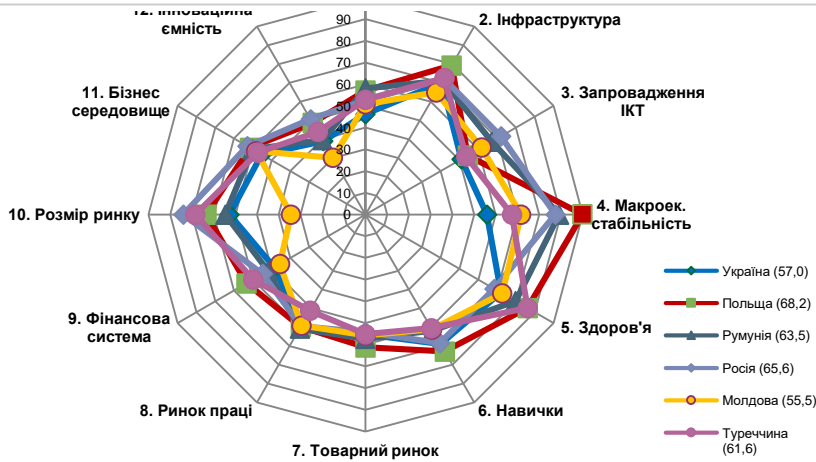

16

Умови бізнесу: дорожнеча банкрутства, чохлі інноваційні компанії

	11th pillar: Business dynamism 0–100	-	55.3 ↓	86	United States ^
	Administrative requirements 0–100	-	62.5 ↓	94	United States ^
	Cost of starting a business % of GNI per capita	0.8	99.6 ↑	18	Multiple (2)
	Time to start a business days	6.5	94.0 =	37	New Zealand
	Insolvency recovery rate cents to the dollar	8.9	9.6 ↓	129	Norway
	Insolvency regulatory framework 0–16 (best)	7.5	46.9 =	93	Multiple (5)
	Entrepreneurial culture 0–100	-	48.1 ↓	72	United States ^
	Attitudes towards entrepreneurial risk 1–7 (best)	4.7	62.4 ↓	17	Israel
	Willingness to delegate authority 1–7 (best)	3.9	49.0 ↓	97	Denmark
	Growth of innovative companies 1–7 (best)	3.5	41.5 ↓	112	Israel
	Companies embracing disruptive ideas 1–7 (best)	3.4	39.3 ↑	84	United States

17

Наслідок: відставання від Німеччини по ВВП на особу (ПКС) зросло за роки незалежності з х3 до х8

GDP per capita, PPP (current international \$)

World Bank, International Comparison Program database.

License : CC BY-4.0

